
RECENZE KNIHY

Hoskocová S.: *Psychická odolnost předškolního dítěte*

Praha, Grada Publishing, 2006, 160 stran, 189 Kč.

ISBN 80 – 247 – 1424 – 8

Autorkou recenzované práce je odborná asistentka Katedry psychologie filozofické fakulty Univerzity Karlovy v Praze. Hlavním zdrojem při sepsování této knížky byla její dizertační práce, kterou úspěšně obhájila a jež je dobrým příkladem vhodné kombinace kvalitativní metodologie a kvantitativního vyhodnocení získaných dat. Nejsme zde však seznámeni jen s vlastním výzkumem autorky, nýbrž i se sociálně kognitivním a salutogenetickým přístupem a současnými poznatky v těchto oblastech.

Cílem knihy je, řečeno slovy PhDr. Simony Hoskocové-Horákové, Ph.D., „především popsat možnosti, jak dítě „otuzit“, jak podpořit jeho zdravý vývoj a kterým chybám se vyhnout, tak, aby ochranné faktory v jeho vývoji vyvážily rizikové faktory a převážely nad nimi“. V posledních zhruba dvaceti letech se otázkami „psychické imunizace“ dětí psychologové zabývali se zvýšeným zájmem a není divu, neboť mají vztah ke zdravému lidskému vývoji a obecně ke zdraví člověka.

V knize je pozornost soustředěna zejména na vnímání osobní účinnosti (self efficacy), jež souvisí s duševní stabilitou (ale i labilitou), s identitou lidského jedince i s jeho psychickou zranitelností, a naopak, s odolností. Autorem tohoto konceptu je americký psycholog kanadského původu A. Bandura. Vnímání osobní účinnosti je součástí sebepojetí člověka a vyvíjí se v rámci individuace. Je jiným vyjádřením přesvědčení jedince, že může mít kontrolu nad událostmi a ovlivňovat vlastní život. Člověk s vyšší mírou vnímané osobní účinnosti pak má dobrý předpoklad k tomu, aby mohl v životě naplňovat své pozitivní možnosti, včetně dispozic. Klíčovým obdobím pro osvojování této vlastnosti sebepojetí je předškolní věk (3-6 let), v němž se nejspíše rozhoduje, jak se bude člověk vyrovnávat i v budoucnosti s požadavky života.

Knihla je rozdělena do šesti hlavních kapitol, následuje závěr, souhrny v angličtině a němčině, seznam použité literatury a na konci celé publikace najdeme věcný a jmenný rejstřík.

Pro přiblížení práce uvádím hlavní kapitoly a některé podkapitoly: 1. Psychické zdraví. 2. Psychologický kontext vývoje psychické odolnosti (socializace – obecné principy, socializace ve vývoji dítěte, individualizace). 3. Vnímání osobní účinnosti

(sociálně kognitivní teorie, koncept vnímané osobní účinnosti, vývoj vnímané osobní účinnosti u dětí). 4. Možnosti zjišťování úrovně psychické odolnosti v praxi (důvody pro kvalitativní přístup k otázce psychické odolnosti, problematika práce a výzkumu s malými dětmi, metody pro zjišťování psychické odolnosti dítěte). 5. Zjištěná závislost mezi vnímanou osobní účinností dítěte a přístupem rodičů (rozsah a kvalita možnosti získávat praktické zkušenosti, vliv poskytovaných zkušeností na vnímanou osobní účinnost dítěte, další zajímavé výsledky a postřehy). 6. Jak provázet dítě k vyšší psychické odolnosti (začít u sebe, jak chválit a nechválit, hry a techniky pro posílení psychické odolnosti dítěte, příprava na zátěžové situace – návštěva lékaře).

Přínos recenzované práce (včetně výzkumu autorky) vidím zejména v tom, že ukázal užitečnost konceptu vnímání osobní účinnosti při zkoumání předškolních dětí. Bylo zjištěno, že tyto děti vykazují vysokou míru osobní účinnosti, optimismus a chuť zkoušet nové věci, což je i v souladu s periodizací vývoje lidského jedince dle amerického psychiatra rakouského původu E. H. Eriksona (předškolní věk nazývá obdobím aktivity). Není bez zajímavosti, že očekávaná osobní účinnost (self efficacy), její zvýšení, patří mezi obecné cíle jakékoliv psychoterapie (u dětí, dospívajících i dospělých).

Je vhodné, jak autorka o předškolácích píše, „děti v tomto období pozitivně podporovat, protože tak vytvoříme dobrý a pevný základ pro odolávání životním okolnostem a událostem v dalším životě; pro děti je v tomto období důležité zakoušet samostatnost, ale neprožívat zbytečně dlouho frustraci z neúspěchu“. A v citování by bylo možné pokračovat.

Knihla je napsána čtivě, je prokládána četnými výzkumnými poznatky i praktickými zkušenostmi dětských klinických psychologů.

Informace k tématu knihy a výzkumnému projektu jsou dostupné na: <http://web.ff.cuni.cz/~hosk-saff/>.

Recenzovanou práci kolegyně PhDr. Simony Hoskocové-Horákové, Ph.D., rozhodně doporučuji pozornosti naší psychiatrické a klinicko-psychologické obce.

Prof. PhDr. Jan Vymětal